Шлях від організації рибальських кооперативів до риби на тарілці

Людина у своєму бутті давно відійшла від полювання та рибальства як основного джерела харчування. Науково-технічний прогрес у сільському господарстві дав змогу ефективніше виробляти тваринницьку продукцію, розводячи свійських тварин і рибу у спеціалізованих ставках. Проте практично напризволяще на відкуп браконьєрам кинуто річки, які на даний час не мають великого значення для розведення риби. Тож не дивно, що питання впорядкування розведення риби у річках стало предметом розгляду на колегії Івано-Франківської обласної державної адміністрації. Відсутність реального господаря, на думку голови ОДА М. Вишиванюка, – ось основна причина занедбаного рибного господарства. Хочу погодитись з даною думкою, так як державна машина у галузі екології і, зокрема, у частині подолання браконьєрства спрямована головним чином на показники, а саме: кількість проведених рейдів, залучення осіб до охорони, кількість складених протоколів про адміністративні правопорушення тощо. Кожне територіальне управління щотижня звітує до Києва про показники. Тож для виправлення ситуації обласною владою запропоновано віддати в оренду річки рибальським кооперативам, які повинні стати реальними господарями. Але постає питання, як на практиці визначити ефективного майбутнього господаря річки. Чи не спуститься дане розпорядження на низи, і в адміністративному порядку райдержадміністрації або органи місцевого самоврядування заставлять самим організувати роботу кооперативів. На жаль, ми на наших землях вже мали досвід організації колгоспів чи, й навіть, в недавньому часі при реалізації Горбачовської «Продовольчої програми» примусово організовувались фермерські господарства, причому кожен район мав свій доведений план по їх кількості. Перед органами влади повинно постати питання – визначити, хто у майбутньому має хоча б перспективу організувати найефективнішу роботу по розведенню риби та отриманні відповідних прибутків.

Крім того, немає відповідного правового забезпечення утворення рибацьких кооперативів. У цьому випадку звернемось до звичаєвого права та історичного досвіду.

Отож історичний досвід свідчить, що на землях Галичини до 1887 року кожен мав право виловлювати рибу у річках скільки хотів і як хотів. Починаючи з 1887 року, коли був прийнятий «рибальський закон», на державному рівні були врегульовані не лише правила риболовлі, але й також права землевласників, по землях яких протікали річки. Зокрема, визначались терміни, коли дозволявся вилов риби, величину (довжину в сантиментрах) по кожному із видів риби, заборонявся вилов певними методами. Більше того, кошти від здачі в оренду рибальських ревірів почали надходити землевласникам та громаді гмін, на території яких протікали річки.[1]

З приходом на землі Галичини Радянської влади та усуспільненням природних багатств мисливські тварини і риба стали власністю не власника землі, на якій вони знаходились, а державною власністю. Практично у розвитку рибальства з проведеною політикою усуспільнення природних багатств, зокрема, і рибних ми опинились там, де і були 150 років тому, тобто, хто скільки хоче, стільки й виловлює риби по річках.

На противагу сучасним юридичним нормам, коли риба у річках рахується загальнонаціональним багатством, рибальський закон, який діяв у Галичині від 1932 року визначав, що рибальство нероздільно пов’язане із правом власності на воду, і це право повністю належить до власника води. І лише на суспільних водах право риболовства належить державі. Право вести рибальство на чужій території надавалось лише з дозволу власника води. Якщо сторони між собою не могли зійтись на ціні права рибальства, то вона повинна була становити середній дохід від рибальства за останні три роки помноженого на двадцять. Законодавством врегульовувались різні питання: якщо вода вийде з берегів, то

[1] Gieruszyński F. K. Najnowiejszy wiadomości z dziedziny łowiectwa i zarys rybołowstwa: podręcznik naukowy dla kandydytów leśnictwa / Feliks Gieruszyński. – Lwów, 1911. – S 147.

у цьому випадку орендар рибальського ревіру мав виключне право вилову риби, навіть, якщо вода розлилась на чужу землю, але у цьому випадку повинен був сплатити відшкодування за завдані розливом води збитки.

На органи державної воєводської влади покладався обов′язок поділу господарств на ревіри, які повинні організовуватись таким чином, щоб не заважали сусідам вести рибальське господарство. Право ведення рибальського господарства дозволялось як приватним, так і юридичним особам. На повітову владу покладався обов′язок організації аукціонів та контролю надходження коштів за оренду рибальського ревіру, які ділились вже між власниками землі, які входили до рибальського ревіру[2].

Слід відмітити, що надання в користування рибальськими ревірами проходило на досить таки прозорому та конкурентному рівні. У «Станіславівському віснику», в якому друкувались організаційно-розпорядчі документи державної та повітової влади часто можна було зустріти оголошення про проведення аукціонів з надання в користування як мисливських, так і рибальських ревірів. Зокрема, у № 15 за 1933 рік друкувалось оголошення про організацію аукціону з надання рибальського ревіру № 11 річки Черемош. Територія цього ревіру становила ліву частину стоку річки Черемош від границі злиття Білого та Чорного Черемошу до границі між гмінами Ростоки і Рожен Великий. Також до цього ревіру входили всі притоки. Щоб взяти участь в аукціоні, потрібно було внести аванс у сумі 30 злотих, тоді як початкова ціна торгів починалась з 60 злотих у золоті. Переможця аукціону визначали не лише з тих, хто більше заплатить коштів, але й виділить більше коштів на зариблення, випустить малька[3]. Слід сказати, що за оренду рибальських ревірів надходили досить значні кошти. Зокрема, на початку ХХст. на Гуцульщині мисливські та рибальські ревіри на площі декілька тисяч гектарів орендував

[2] Korzonek J. i Rosenblüth I. Kodeks zobowiązań: komentarz. T.2. – wyd. drugie. – Kraków: Księgarnia powszechna, 1937. – s.2471-2495.

[3] Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1933. – № 15. – S. 269-271

один із найбагатших людей Європи – князь Ліхтенштейн і сплачував щороку орендної плати майже на 50 тис. крон[4].

Як правило, право полювання та риболовства орендувалось у державних лісах одночасно. Логічно охороняти мисливські та рибацькі ревіри є ефективно одному господарю. У 1912 році, наприклад, на ріці Бистриця було організовано всього 20 рибальських ревірів, при чому 5 було власних, тобто, власників земельних ділянок, по яких протікала Бистриця, та 15 здавалось в оренду. Всього за оренду рибацьких ревірів орендарями в рік сплачувалось 1788 крон. На Дністрі здавалось в оренду 76 ревірів, а вартість оплати складала 12334 крони, на Пруті здавалось 16 ревірів, а оплата складала 2101 крону. Для порівняння: вартість 1 кг найкращого волового м’яса на Львівському ринку у даний період складала одну крону. Незбираного молока за одну корону можна було купити п′ять літрів, або дві літри вершків.

Отож, будемо сподіватись, що розпочата робота влади у цьому напрямку буде підкріплена не лише планами, але й іншими інструментами державного регулювання: фінансовими, інституційними, організаційними, а на столі і у воді буде водитись риба, а в казну потечуть податки та кошти за оренду рибальських ревірів.

Проців О.Р. І у воді, і на столі /Олег Проців// Галичина.-2013. – № 25(4581) 14 лютого. – С. 5.

[4] Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie//Łowiec – 1906. – № 11. – s.134-135.